

MÚLTIDÉZŐ

A tanév kezdetével tekintünk át, honnan indult a sopronkövesdi elemi iskoláztatás, és mi tette lehetővé, hogy önálló iskolával rendelkezzen a falu. A katolikus egyház csaknem félezer évig egyedüli irányítója volt a Kárpát-medence oktatásügyének. Iskolák alapításával és fenntartásával biztosította a tudás – s ezáltal a felemelkedés – lehetőségét azoknak, akik megtehették, hogy iskolába járjanak. Az oktatás-nevelés fontosságát a XVI. században jelentkező vallási mozgalmak következtében az újonnan létrejött protestáns felekezetek is hangsúlyozták. Egyrészt korábbi katolikus iskolákat vettek át, másrészt újakat szerveztek: az iskola számukra is az egyházi szervezet lényeges és szerves része volt – és egyben a nép nevelésének kiemelt színtere. Ebben az időben iskolák rendszerint még csak a nagyobb településeken működtek.

A kövesdi iskola alapítása is a protestáns időkre, a XVII. század első harmadára tehető. Tanítója már 1628-ban volt a falunak, az iskolaépületről pedig 1631-ben azt írták, hogy „Itt a mostani iskolához újonnan építettett, ki azelőtt nem volt”. Első ismert tanítója talán az a „Martony Deák” volt, akiről 1635-ből maradt fenn említés. *Szóts Pál* 80 éves lövői nemes 1631-ben tett vallomásából a környék iskoláiról is képet kaphatunk: „Mert ezen a földön - úgymond - az én emlékezetemre elein csak Sárvárott, Csepregben, Kőszegen és Sopronban volt, ezen kívül sohuil nem volt iskola, hanem rendelték azután Szentmiklósrá, Lozsra és Lövőre.” Az új iskola működéséről nincsenek adataink, mindenesetre az 1651. évi egyházlátogatási jegyzőkönyv – az 1643 óta ismét katolikus – Keövesd mezővárosban tanító nélküli, elhagyott iskolaházról számolt be. 1659-ben már új iskolamestere volt a falunak, aki arról panaszkodott, hogy iskolaháza nem felel meg annak a célnak, hogy kényelmesen lakjon benne. Ezért a lakosok megígérték neki, hogy gondoskodni fognak kényelméről. Ennek megfelelően négy év múlva már felújított iskola állt a mester rendelkezésére.

A kor falusi iskoláit azonban nem szabad a mai értelemben vett iskolákkal azonosítani, általában szegényes épületben folyt az oktatás. Német-Kövesdnek 1697-ben gyengén épített iskolája volt, amelyben egy szoba állt a tanulók rendelkezésére, s a kornak megfelelően egyben a ludirector, *Renesi Gáspár* házául is szolgált. A XVII–XIX. század iskolamestere rendszerint a kántori és jegyzői teendőket is ellátta, ezt jól kifejezi a későbbi elnevezés (kántortanító) is. A helyi tanítók folytonos névsorát az 1700-as évek elejétől lehet összeállítani. A század első mesterei voltak: Posgay Jakab 1707 és 1713 között, Szentgróti János 1713–1714-ben, ismét Posgay Jakab 1717-ben, Farkas Mihály 1718–1756, Buday László 1756–1757, Farkas Ferenc 1758 és 1774 között.

A XVIII. században a tanítóideál és a tanítás jellege is eltért a ma megszokottól. A tanulók számára a katolikus életre nevelés középpontjában a templom állt; a szentmise, a szertartások, a szentségek, valamint a népiskolai hittan- és erkölcsstan-oktatás a katekizmus alapján. Ehhez járult egyes tanulók számára az olvasás és írás, valamint a számolás elemi készségeinek megtanítása. A falusi gyermekeknek többre aligha volt szüksége. A tankötelezettséget nem ismerték. A kor szokásának megfelelően bárki alkalmas lehetett a tanítóságra, aki maga is elvégezte a népiskolát, alaposan elsajátította annak anyagát, és jól emlékezett arra, hogy őt milyen módszerrel oktatta tanítója. Előnyt jelentett, ha korábban elvégezte a gimnázium több-kevesebb osztályát, illetve néhány évig segédtanítóként működött egy tapasztalt iskolamester mellett. Ha kezdetlegesnek is tűnnek ezek a viszonyok, mindenképpen hozzájárultak a mai iskoláztatás kialakulásához.

Források: MÉSZÁROS István: *A katolikus iskola ezeréves története Magyarországon. Szent István Társulat, Bp., 2000. 101., 124–125.*; PAYR Sándor: *A dunántúli evangélikus egyházkerület története. I. Sopron, 1924. 120.; 129. és levéltári források alapján.*

Kelemen Dávid

Üdvözlét Sopronkövesdről, az Agg-hegyi szőlők, pincék és kövesdi kemencék napjáról

(2012. augusztus 20.)

Fotók: Farkas Károly

